

ГЕНЕАЛОГИЧЕН ПОДХОД И МЕТОД В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА (ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА БИБЛИЯТА)

Яна Мерджанова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Biblical studies offer the unique opportunity for young people, under the guidance of their teachers, to enter the world of genealogies or the hyperstructure of human generic time – since the very beginning, up to now, and towards the future. This research offers a possible methodical technology for using the genealogical approach when working with Biblical time, with Biblical plots, with Biblical heroes, and with Biblical proverbs. Specific examples have been given – creative tasks and a presentation of a student's project, which actualizes values and generic-rationalization mechanisms for intellectual (metacognitive skills), emotional (generic-experienced identification) and behavioral (social and personal choices) personal development.

Key words: Bible – genealogical approach and method – time – genealogies – proverb – presentation project entitled „One day in the Temple“

Първо, обяснително методическо въведение

Изучаването на Библията предлага уникалната възможност на младите хора съвместно с учителите да навлязат в света на генеалогии или на хиперструктурирането на човешкото родово време – от началото през днес към бъдещето. Генеалогичното мислене се отличава с **три ярки особености: първо** – то проследява през окрупнени етапи **основните ключови моменти – метаморфози** в развитието на едно явление; **второ** – проследяването започва от **неговото пораждаване**, и **трето** – разкриват се **не само линейни причинно-следствени връзки, а всички важни мрежовидни отношения** и зависимости както по хоризонтал, така и по вертикал в живота на явлението. Библията предлага генеалогии на родословното дърво на Исус. С това тя задава образци и основния (единствено възможния начин) да се обозре и овладее **родовата история** (не просто историята на една страна, на един регион, за определен исторически отрязък от време).

Една примерна методическа последователност:

1. Учениците да се учат да съпоставят генеалогии с другите продукти на мисленето.

2. Да разчитат една генеалогия – да откриват нейните компоненти: центрове за метаморфози, ями на прекъсвания и критични точки, основната ос на еволюция, съпътстващите оси и варианти на движение, второстепенните за момента връзки на контекста, перспективите във всички посоки.

3. Да четат генеалогично.

4. Да съставят генеалогии – може да се прави върху различни текстове и наблюдения – и художествени, и научни; от различни области на познанието и на социалния и личния опит.

Като методическо обобщение: могат да се съставят личните жизнени генеалогии – всеки за себе си. „Висш пилотаж“.

Учителят да води ученика (към / за):

- към съставяне на генеалогия на проблема;
- към съставяне на лична жизнена генеалогия;
- към събиране на двете генеалогии;
- към среща на генеалогии, направени от консултанта и от самия клиент;
- към изработване на други възможни генеалогии;
- към анализ, избор, самомотивирано решение, готовност;
- за ценностен прочит на идващото дотук – откриване на силните си моменти, слабите места, значимите други, оказалите влияние фактори, скрити до този момент;
- за ценностен прочит на бъдещото – вероятни посоки, необходимости от промяна, нови възможности, нови опасности;
- за уравнивяване на вътрешните си състояния;
- за уравнивяване („препрограмиране“ е наложилият се в технократското ни ежедневие термин) на идващото;
- за разширяване, отваряне, умножаване на вариантите на очакваното.

Ценното и новото се състои в присъщата на генеалогията синергичност: дълбочинността и ценностният прочит стимулират ученика да открива, да поставя и да отговаря на действителните въпроси и да се решава на необходимото – като връзки и контакти, като алтернативни действия, като приемане на последици в собствения реален живот.

Второ, методически примери

Примерите могат да бъдат адаптирани за различни възрастови групи; за различни като тип и степен на познание групи (личности); за различни по психологически и ментални нагласи и състояния хора.

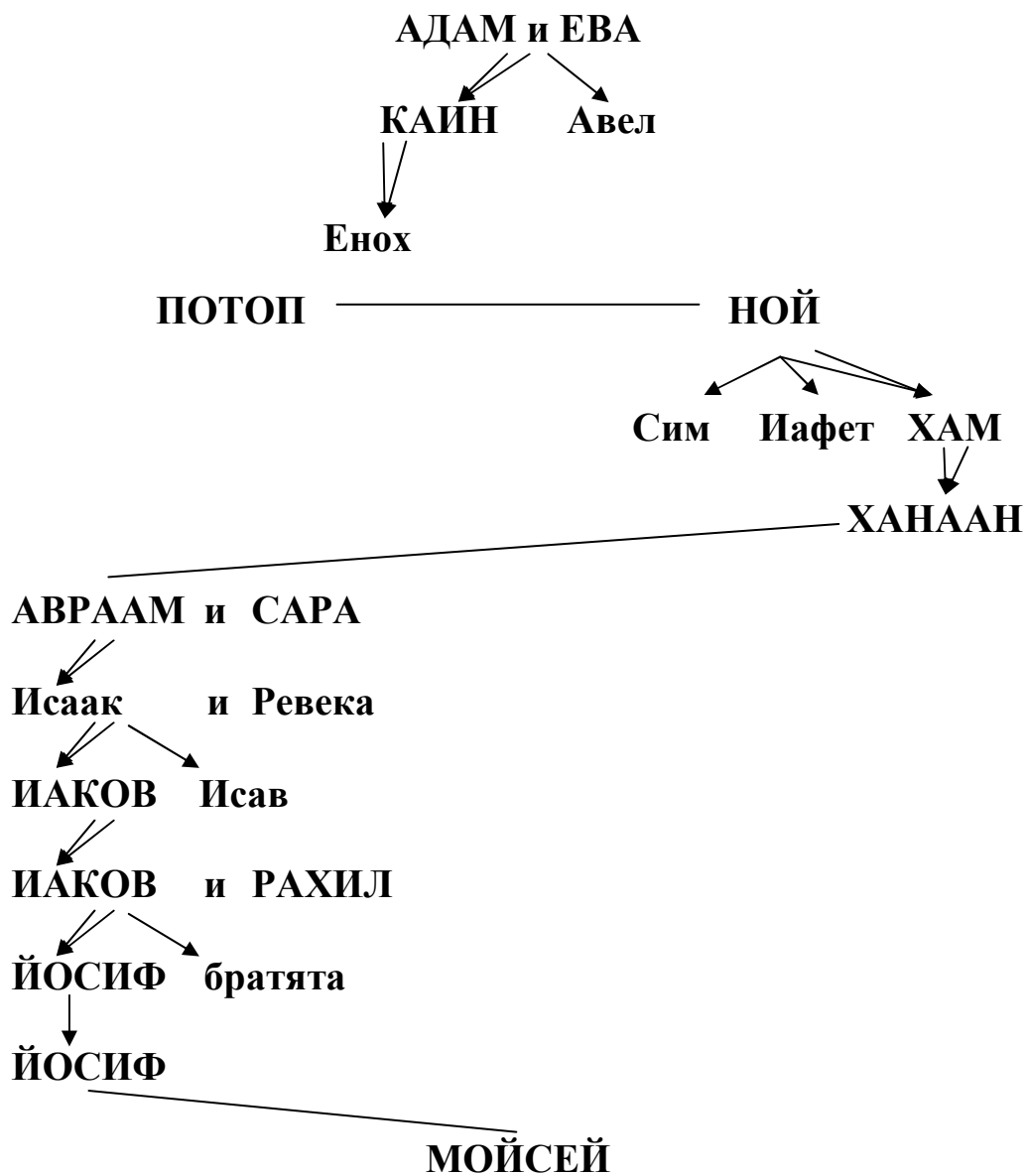
Пример 1***Генеалогия на човешкия род по Стария завет***

Първична е генеалогията, защото е само един примерен базов вариант за съвместна работа ученици – учител. Генеалогичните процеси могат да бъдат най-различни. Смисълът е в „срещата“ на генеалогичните виждания, преживявания. Обхватът на генеалогииите също може да бъде най-различен. Това е като добре познатата характеристика „обем на вниманието“. Но тук обемът включва и хронологичната повърхнина, и интерпретационната дълбочина на прочита. Започва се с по-кратки времеви периоди и с едри, учебни щрихи на ядра, критични точки, основна ос и перспектива. В началото убягват тънките взаимозависимости, връзките на контекста и отдалечените райони, които в крайна сметка се оказват съществени.

Представената генеалогия е само върху Стария завет, тя откроява само основните компоненти, но затова пък позволява да се изтъкне (дори и пред малките деца), че в този вариант човешката еволюция си има всички гнезда и ядра на метаморфози само с тази особеност, че те са инспирирани (наредени) от Бог. Когато дойде критичната област, Той прекъсва тенденцията и нарежда нова посока – така е при Потопа (най-голямата яма в Стария завет); при идването на Авраам и Сара в Ханаанската земя; при Мойсей; при Исус (в перспектива). Още една особеност на библейската генеалогия – началото определено е едно (затворено като при родословното дърво) – на първото семейство. Тези първа децата ще се учат да отворят, да разтворят генеалогииите – най-напред – съпоставяйки тази с други възможни (по други свещени писания) генеалогии. Така работата с генеалогии има изключителен и познавателно-развиващ, и духовно-развиващ ефект.

Първична ГЕНЕАЛОГИЯ**на Стария завет (на израилския народ)**

Ден I – светлина, ден и нощ	Ден IV – звезди, луна, слънце
Ден II – небе, суша, море	Ден V – влечуги, птици
Ден III – трева, плодни дървета	Ден VI – зверове, човек
Ден VII – събота, Бог си почива	

Иисус Самсон Давид Соламон пророк Илия Йов
 пророк Давид пророк Йеремия Йезекил Даниил

Легенда:

АВРААМ И САРА – генеалогичен център

 – основна ос (саморазвитие на човешкия род)

 – прекъсване (намеса на Бог)

празно – яма, ново начало (в Стария завет е при Потопа)

Пример 2

Библейското време

Библейското време отмерва дните като епохи, миговете като вечности. Според Иван Слаников и колектив (Слаников и др. 2000: 45), ако систематизираме шестте творчески епохи от книгата „Битие“ (в английския и романските езици – „генезис“ или произход), ще получим следната картина. *Шестте „дни“* на Сътворението на света от Бога представляват *шест творчески, онтохронологични епохи*. Чрез тях Бог се реализира като творец, при все че и без света Бог е достатъчно определен.

През *ден I* Бог сътворява *трансцендентните на сегашния ни опит светове, заедно с йерархията на ангелските чинове* (второ ниво по горната схема) – от серафимите и херувимите до ангелите и металхините. Съгласно с томистката доктрина това са чисти духове – личности със свършено ментално битие и ангелски безтелесни носители. Те имат огромна мощ и свръхчовешки разум, непрекъснато интелектуално-интуитивно озарение (инсайт) и непосредствено (невербално) общуване. Въпреки възможностите за комуникации и актове, насочени към управление и контрол на сътворения свят, те водят безтелесно (в материален смисъл на думата) съществуване, не са пространствено-протяжни и пребивават в състояние на динамична пулсация, при която *времето е само „сега“* или те са безсмъртни. Т.е. за тях този *първи ден не свършва и не започва*. „Тук“ *пространството, разбира се, също няма граници*. „Рече Бог: да бъде светлина“ (Каролсфелд 2005: 11).

През *ден II* Бог сътворява „твърдта“ или „простора“, както и общия субстрат на материалния свят („вода“). През тази епоха, в резултат от предпрограмирани и множество дирижирани „големи взривове“ и „първоначални сингулярности“, получават налично битие многомерните пространства и единното, субквантово-механично поле. „Твърдта Бог нарече небе. И видя Бог, че това е добро. Биде вечер, биде утро – ден втори. И рече Бог: да се събере водата, що е под небето, на едно място, и да се яви суша. Тъй и стана. Сушата Бог нарече земя, а събраните води – морета“ (Каролсфелд 2005: 12).

През *ден III* в резултат на Големия взрив Вселената се разширява и нейната духовна програма се реализира в космически обекти – квазари, галактики, звезди и планети. В същата епоха планетите от типа Земя произвеждат или по-точно там бива *привнесена* генетична информация – „семе“. При прехода от алгонска към палеозойска ера се появяват първаци и колонии, хлорофилни водорасли, многокле-

тъчни организми. „И рече Бог: да произведе земята злак, трева, що дава семе (по свой род и подобие), и плодно дърво, що дава според рода си на земята плод, чието семе си е в него. Тъй и стана“ (Каролсфелд 2005: 13). Бог залага творческата природа и у всичко живо.

През *ден IV* Земята продължава да придобива съвременния си вид. „И рече Бог: да бъдат светила на небесната твърд (за да осветляват земята ѝ), да отделят ден от нощ и да бъдат знакове и за времена, и за дни, и за години“ (Каролсфелд 2005: 14). През четвъртата епоха се въвежда времето като отчитане, времето „се разпада“.

През *ден V* на *Сътворението* се създават „одушевените“ животни или „живите твари“. Появяват се безгръбначните, а след това – тип хордови. „Рече Бог: да произведе водата влечуги, живи души; и птици да полетят над земята по небесната твърд“ (Каролсфелд 2005: 15).

През *ден VI* „рече Бог: да произведе земята живи души според рода им, добитък и гадини, и земни зверове според рода им. Тъй и стана. След това рече Бог: да сътворим човек по Наш образ, (и) по Наше подобие; и да господарува над морските риби, и над небесните птици, (и над зверовете) и над добитъка, и над цялата земя, и над всички гадини, които пълзят по земята. И сътвори Бог човека по Свой образ, по Божий образ го сътвори; мъж и жена ги сътвори. И благослови ги Бог“ (Каролсфелд 2005: 16–17).

Едва V и VI ден съответстват на мезозойската и кайнозойската ера. При прехода от мезозоя към неозоя били унищожени изпълнили-те вече предназначението си за създаване на подходяща екологична среда за човека гигантски земноводни и влечуги, папрати, кордаити и др. Съществено е, *че сътворението на живите форми става „според видовете им“ и „според рода им“*. Човек не да съперничи на Бог, а „да господарува“ *на своето ниво*. Това е важно да се разбере тук – Бог няма нужда да твори по свой образ и подобие, *необходимостта от човека е функционална, служебна*. Той е наместник на Господа на земята. Важно е, за да се разбират после наказанията господни, включително и Потопът, и Вавилонската кула. Всяко нещо е създадено да се размножава по своя си образ. Това още веднъж подчертава тезата на Платон и Уайтхед, *че идеите–битиета от неотичния космос или идеалните форми, т.е. споделените универсалии на Божия Ум, са образецът на Сътворението*.

Изключително важно: тези дни/епохи/мигове са **едновременно** в линейна и в йерархична връзка; **едновременно зададени**. **Още едно доказателство** за синергетизма **времепространство** – разположените събития в библейската генеалогия се **преподреждат** в гражданската

година. Рождество Христово/Коледа; Възкресение Христово/Великден; Богоявление/Йордановден; Възнесение Господне/Спасовден (30 април); Рождество на св. Йоан Кръстител/Еньовден (24 юни); Преображение Господне (6 август); Успение Богородично/Голяма Богородица (15 август), край на Богородичните пости.

Пример 3

Библейски генеалогии – възможни зони и структура

След като учители/ученици са с-поделили мисиите си; след като са се включили в потока на Библейското Времерпространство; след като са си избрали ареалии за генеалогичен прочит – едва тогава могат да пристъпят и към тяхното съставяне.

*Можем да обособим условно **две основни зони** за създаване на генеалогии – **първата, вътрешна**, интерпретираща библейски сюжети и епохи върху Стария и Новия завет.*

Стар завет

Сътворението (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От Адам и Ева до Потопа (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От Ной до Ханаан (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От Авраам и Сара до Мойсей (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От Мойсей до Даниил (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

Нов завет

От Йоан Кръстител и Елисавета до Непорочното зачатие на Мириам (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От Рождеството до първите чудеса на Иисус (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От първите ученици до Разпятието (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

От Възкресението до апостолите (генеалогични центрове, ями, оси, контекст).

Втората зона на съставяне на библейски генеалогии е донякъде външна, включваща преноса на тенденциите от библейски върху църковно-религиозни/ върху цивилизационни/ върху граждански явления. В съвременната епоха на синтез и взаимопроникване между всички сфери и форми на социален живот (уточнихме още в началото това) „самоизолацията“ на библеистиката вече е невъможна.

Примерът по-горе за генеалогията върху Стария завет е от първата вътрешна зона на генеалогии – в контекста на Библията. Тя е „сгъстен“ вариант на генеалогия върху целия Стар завет, която може да се „размножи“ или уголеми (разгърне) и обогати. Генеалогията като процес, като продукт и като форма има невероятното предимство да представлява една холограма на цялото – и най-съкратеният вариант (ако е адекватно съставен) като зародиш съдържа в себе си в свит вид програмата на подробностите, подробната и пълна картина на цялото.

Пример 4

Генеалогичен ценностен прочит на библейски сюжети

Ще предложи варианти на съвместни интерпретации между учител и ученици. В основата им стои търсенето на:

- вложени *общочовешки ценности*;
- връзката им с *личния жизнен опит*;
- връзката им с *човешката родова история и съвременност*;
- *еволюционни посоки* на градиране и на трансформиране на проявленията;
- вариации и проблематизиране чрез *алтернативни отговори*;
- продължението и приложението им чрез творчески дидактически *формиращи задания*;
- *интердисциплинност*.

Конфликтът Каин/Авел – по кръв; социален; професионален; личностен

Забелязва се еволюцията – Каин земеделецът убива Авел скотовъдеца. Но братята на Йосиф не го убиват, а го продават, а той на свой ред им прощава със снизходителността на извисилия се. Иаков измамва Исаав, на след години те си прощават взаимно при срещата на бащина земя. Като че ли заложеният в Началото конфликт и жестокият факт на смъртната омраза до братоубийство, мъстта и завистта се омекотяват с повествованието, с житието, с времето.

Учениците могат да бъдат поканени да дадат примери от личния си живот, от художествената литература, от фолклора – песни, приказки („Тримата братя и златната ябълка“ – двамата по-големи не извличат брата си от кладенеца); античната литература и класиката (Едип цар).

Задание

Организирайте *дискусия* на тема *Подлежи ли на трансформация възгледът, че убийството на тялото позволява живот на душата?*

Могло ли е да се „размине“ Потопът? Проблемът за наказанието

Могло ли е да бъде избегнато Наказанието? Тук Бог още не е милостив, не Му се молят, не искат прошка. Бог е ядосан на хората, дъжд се излива 40 дена и 40 нощи, а водата се издига над земята 150 дена. Но след приношението на Ной Бог не само се умилюва, но и се покаява: „И помириша Господ приятно благоухание, и рече Господ (Бог) в сърцето Си: няма вече да проклинам земята заради човека, защото помислите на човешкото сърце са зло още от младините му; и няма вече да поразявам всичко, що живее, както направих; занаят, докле трае земята, сеитба и жетва, студ и пек, лято и зима, ден и нош няма да престават“ (Битие 8: 20–22).

Но Господ Бог жалува земята, а все още не човека. Трябва да мине много време, докато възлюби Бог хората така, че да им прати Своя Единичък Син. Но учителят е този, който може умело да разкрие генеалогията на Божието чувство към хората – от суровото наказание на първия Потоп през безкористните жестове на свети зачатия до непорочното зачатие на подаряването на Божия Син на човешкия род за неговото спасение.

Задание

*Опитайте се да разкриете връзките между Милост – Наказание – Съвест. **Милостта като най-тежко наказание.** В този порядък, макар и парадоксално, не е ли възможно да мислим (само)жертвата на Иисус като най-тежко наказание (не спасение) за хората?*

Задание

Интерпретирайте сюжета за Вавилонската кула. Използвайте аналогията между хората и Прометей, дръзнал да си присвоява небесно могъщество и да го подарява от свое име. Същността на наказанието – самотата (прикованият за вечни времена Прометей и неразбиращите се помежду си, изолирани човеци). Контroversията физическо/душевно страдание.

Ной и Хам – синове и бащи, поколения, живи и мъртви

Ной проклина Хам и неговия син да робува като домочадец не толкова заради някаква грубост или обида. Собствено Хам нищо не прави на баща си, просто прикрива голотата му. Но бащата се ядосва тъкмо заради това, че сина го е досрамяло от него и по-важното – че самият той е изпитал срам пред сина си. В интерпретацията на връзката между поколенията и смисъла на почитта е подходяща аналогията с народната приказка, в която синът извлича баща си (дядото) на бунището, че миришел лошо, а синът (внукът) наблюдава и след това грижливо прибира куката (за когато му потрябва и на него за същата работа). Както е казала мечката: „Раната от брадвата заздравя, но не и от думите, които ми каза“.

При по-големите ученици може да се развие идеята за връзката между почитта и уважението, традицията и демокрацията в стила на Дж. К. Честертън: „Такъв е първият принцип на демокрацията – съществено е това, което се споделя от всички хора, а не отличаващото ги един от друг. ...Никога не можах да разбера защо хората си мислят, че демокрацията се противопоставя на традицията. Нима не е очевидно, че традицията не е нищо друго освен демокрация, погледната през призмата на времето? Тя се гради върху консенсуса на обикновените хора, а не върху произволни, изолирани решения. ...Традицията е един вид разширяване на избирателното право. Тя означава даване право на глас на най-неясната нам от всички класи – тази на нашите праотци. Традицията е демокрация на мъртвите. Всички демократи протестират срещу разделението на хората, наложено от рождението им. Традицията протестира срещу разделението, наложено от смъртта. Демокрацията ни учи да се отнасяме с уважение

към мнението на добрия човек, било то и това на метача ни. Традицията ни учи да не го пренебрегваме, било то и това на баща ни. Мъртвите трябва да присъстват на съветите ни. Древните гърци са гласували с камъчета, дедите ни ще гласуват с надгробните си камъни. А в това няма нищо нередно, след като повечето надгробни камъни, както и повечето бюлетини, се бележат с кръст“ (Успенски 1992: 57–58).

Балансът мъжко/женско. Образците на семействеността и семейството в Библията

Първоначално такъв баланс няма. Отношенията са полюсни. Жената е придатък. Но горните типове еволюция ни помагат да идентифицираме и да конкретизираме типовете семейни връзки и стъпалата библейски семейства. Предлагам ви един вариант, вие можете да го опровергавате, да го допълните, да го промените, да изработите своите въз основа на вашето виждане, вашите аргументи, вашите доказателства, примери и свидетелства в библейския текст и във вашето разбиране.

Библейските семейства

1. *Ева и Адам* – Бог дава Ева на Адам. Собствено са безучастни към децата си, и **тях** Господ *им ги дава*.

2. *Авраам и Сара* – тя е бездетна, но Бог казва на него „ще умножа рода ти“, Сара е вътре вкъщи и гостите говорят, *тя само чува и не вярва (невярваща е)*. И децата са *чрез мъжа*.

3. *Исаак и Ревека* – слуга е пратен да съглежда и избира Ревека, вижда Исаак и отива с него (*жената вече избира*).

4. *Иаков и Рахил* – той слугува за нея и *тя се бори за децата си* – заслужава ги. *Жената минава един вид пред мъжа. Като че ли се появява любов.*

5. *Мириам и Йосиф* – Бог се свързва директно с нея, Йосиф е изолиран, той приема решението. *Децата се дават на и чрез жената.*

Взаимоотношения в семейството

В библейското семейство действат моралистични правила за жената и финансово-парични за мъжа. До развод може да се стигне, когато жената „не добие благоволение в очите му, да ѝ напише разводно писмо, даде ѝ го в ръце, и я изпрати от къщата си...“ (Битие 24: 1). Но далеч не всички могат да пишат и се предполага, че в разводния процес не участва и трета страна. Знае се, че ако родителите имат деца, мъжът се изнася от къщата и я оставя на жената с децата; ако нямат деца, напуска жената. От новата ера насам мъжът трябва да върне и брачната зестра на жената. Многоженството е позволено, стига да може мъжът да осигури финансово фамилията си. Авраам е же-

нен за Сара, но преди тя да зачене, той има вече син от робинята им. Иаков има две жени – Рахил и по-голямата ѝ сестра Лия (макар и в началото натрапена му с хитростта на семейството). При смъртта на съпруга, ако имат деца, братът на починалия или най-близкият в рода мъж се жени за вдовицата, за да се грижи за нея и децата.

Какво е отношението към децата? На кого е детето? – един основен въпрос. Ана обрича неродения си син на Бог като назорей. Бог изпитва Авраам тъкмо чрез готовността му да принесе сина си Исаак в жертва. Човек е преди всичко Божие чедо и не бива да престава да се приема като такъв. От друга страна, намесва се и ролята на майката. Тя е най-близко в грижите си за децата до тях. Може би моментът на жертвоприношението за Авраам и Исаак е нужен, за да се откъсне синът от майката, да се изведе от биологичната връзка с нея. Сара „отсъства“ в този момент от сюжета. Просто я няма в библейския текст. И „подходящо“ умира в следващата глава (Кирова 2005: 153–155). При това, преди да се омъжи за Авраам, Сара е била наложница в двора на египетския фараон и покрай нея Авраам „поминува добре“. Веднага след смъртта ѝ Авраам (на 140 години) се жени за нова жена – Хетура („ухаещата“). А Исаак се жени за Ревека: „и се утеши Исаак в скръбта за майка си“ (Битие 24: 67). Чрез тези две сватби се изолира образът на майката и на жената, мъжката автономност се отвоюва и се застрахова. Но не е така вече при Мириам, Йосиф и Иисус. Тук, обратно, бащата остава на заден план и в съзряването, и в зрелостта, и през целия път на Спасителя. Мария е тази, която е плътно до него, която поддържа биологична, духовна и медиативна връзка със Сина (си). Тя се превръща от майка на човек в майка на Божия Син – в майка на човеците. Еволюцията и динамиката в отношенията родители/деца е корелативна с еволюцията и динамиката в партньорските отношения мъж/жена.

Задание

Организирайте дискусия на тема „Семейството/Бракът/Семействеността днес – противоречия за съхраняване“. Не забравяйте, че всяко пълноценно участие в дискусия зависи от изясняването на понятията ни за нещата, за които дискутираме. Започнете оттам.

Героинята (разумна и мъдра)

Ева, първата. Чрез нея в Библията са въведени изкушението, грехът, второстепенността. Но тълкувателите я оценяват и в друга светлина. Ева извършва непознато до този момент действие – тя „вижда“ (конотация на прозрение), че дървото е „добро за ядене“; усеща естетическата му привлекателност („приятно за очите“); свърз-

ва видимите с невидимите му качества (завидни когнитивни способности) и пожелава (проявява смелост, граничеща с дързостта на Прометей) плода, защото „дава знание“ – имплицирана е и лична ценностна система (Битие 3: 6).

Впечатляващ е още един женски образ в Книга на Рут – самата Рут. В целия сюжет доминират женските гласове. Предполага се, че действието се развива около V в. пр. Хр. след заточението във Вавилон. Поради глад семейството на Елимелех напуска Юдея и се заселва при народа Моав. Имената на героите са символични и много изразителни:

1. *Елимелех* – Господ е цар.
2. *Ноемин* – Сладката, Милата.
3. *Хилеон* – Разруха (единият син).
4. *Махлон* – Болест (другият син).

Офра и Рут са двете снахи от народа на Моав. Бащата и синовете умират. Гладът свършва. Ноемин тръгва да се прибира. Казва на снахите си да останат при своите в „майчината къща“ (Битие 24: 28). Рут остава с Ноемин и нейните думи на признателност, обич и вяност (от жена към жена) са толкова силни и високо оценени, че стават част от всеизвестната клетва в брачния ритуал (между мъжа и жената) на западната християнска цивилизация:

*„...където идееш ти, там ще дойда и аз,
и дете живееш ти, там ще живея и аз;
твоят народ ще бъде мой народ, и твоят Бог – мой Бог;
и дете умреш ти, там и аз ще умра и ще бъда погребана...
само една смърт ще ме раздели от тебе“.*

Задание

Да откромим *синтеза на ролите* във времето и в личностите на жената. Те не се дават на библейската жена линейно, последователно и разделено – съпруга, майка, блудница, разумна или пророчица и т.н. *Открийте синтеза на ролите в личностите.* В крайна сметка можем да се запитаме дали феминизацията и еманципацията датират от XIX в. сл. Хр.

Задание

Ще се опитаме да характеризираме *Пътя на извисяването*:

„От момента, когато победиш жалката гордост от това, че си хубава, и низката радост, че господата по улиците те обсипват с дръзки погледи и те задяват с усмивки, ще възлезеш по пътя на благочестие-

то, защото по този път се потъпкват изкушенията, а след това по стръмната пътека на съвършенството. На тая пътека ще намериш опрощение. Ще дойде време, когато не ще се гордееш пред самата себе си не само задето си хубава, но дори за това, че си чиста душа. Тогава не ще трябва да се питаш що е грях и как да разпознаеш греха, защото ще се приближиш до състоянието на вътрешна простота, която най-естествено не допуска до себе си мръсотата.“

Стефан Жеромски. *История на греха*.

Обърнете внимание: от жалката гордост **през** благочестието **към** вътрешната простота и **от** Пътя **в** Пътеката – отбележете степените и не пропускайте стесняването на маршрута, защото все по-малко ще продължават нагоре.

Нашите задачи:

Първо, открийте и фиксирайте *пътя на извисяването според Библията* (можете да ползвате схемата на Библейското времепространство по Ив. Слаников в параграф *Време и топоси в Библията*).

Второ, изобразете пътя на извисяването според *История на греха*.

Трето, един личен въпрос: замисляли ли сте се над своя личен път на извисяване – на него ли сте? Бихте ли се опитали да го изобразите и да отбележите *къде сте сега*? Също както на плановете на градския транспорт по уличните спирки. **Нали живеенето на всеки от нас и на всички нас заедно е всъщност едно (или много) пътувания в една и съща Вселенска мрежа, които трябва да бъдат съгласувани, за да няма катастрофи?**

Библейски притчи – общочовешки ценности и съвременни проекции

Една от притчите е за милостивия самарянин и ни дава много важно послание. То е скрито във въпроса на Исус към любознателния: „И тъй, кой от тези трима (свещеника, левита и самарянина) ти се вижда да е бил ближен на изпадналия в ръцете на разбойниците?“ (Каролсфелд 2005: 211). „Ближен на изпадналия“ – ти се приближаваш, а не другите до теб, ти си активен и действен, ти обичаш и правиш своя избор. Посланието за активността.

Друга притча е за Блудния син. Посланието за прошката (не толкова за покаянието). Нека помислим – дали бащата не е простил още преди да се завърне синът; нещо повече – простил е и независимо от това дали ще се върне, или не. Прощката, изпреварила и изпреварваща покаянието. Така човек живее с вярата, че е опростен в Господа, и детето – че е обичано и опростено от майката. Мисля, че в състоя-

ние на изначално опрощаване и милост е възможна любов от типа на Иисусовата и нея Той ни завещава.

Мъдра притча е за Богатия и Сиромаха Лазар. Тя се надгражда над предишната, въвеждайки варианта на закъснялото покаяние, което не може да отмени справедливото наказание. Но зад този сюжет се крие посланието за силата на вярата. Когато Богатият моли да бъдат предупредени неговите петима братя на земята да внимават и да водят праведен живот, за да не ги сполети неговата участ, Авраам му отговаря: „имат Мойсея и пророците: нека ги слушат“ (Каролсфелд 2005: 213). На изпитание се поставя силата на вярата и упованието в учителите (съответно в Бог). Отново можем да поставим въпроса – Богатият дали е наказан за прегрешенията си спрямо човеците или и (и най-вече) заради неверието и непослушанието пред Всевишния.

АВТОРСКИ ПРОЕКТ „ЕДИН БИБЛЕЙСКИ ДЕН В ХРАМ...“

Представете си, че сте туристически гид. Имате група от (страна). Трябва да организирате и да анимирате посещението на групата в храм... (по избор). Трябва да се подготвите.

Аргументация на проекта – значимост на културния паметник; ден на посещението (дата, празник, ден на светия и т.н.); характеристика на туристическата група; разположение на храма.

Основна цел на проекта:

Организационно осигуряване на проекта – предварителни дейности за подготовка на храма, за подготовка на групата, за подготовка на консултанти, за самоподготовка, за самото пътуване (екскурзия, поход, разходка – транспорт, час, място...). ***Срокове.***

Ресурсно осигуряване на проекта – финанси, технически средства, библиографски източници, фотоси, сувенири. ***Източници.***

Анимиране на проекта – активизиране на групата, изненади, новаторски идеи.

Съдържателно представяне на проекта в приложения:

- *Генеалогия (хронология + атлас) върху актуалния ритуал, обичай, празник (църковен или светски);*

- *Генеалогия (хронология + атлас) върху едно от пътуванията или сюжетите в Стария завет/в Новия завет (по избор), свързани със събитието;*

- *Авторска ценностна интерпретация върху една от библейските притчи или библейски сюжет (по избор), свързана с храмови образци.*

ЛИТЕРАТУРА

Библия. София, 1991.

Елиаде 1995: Елиаде, М. *Трактат по история на религиите.* София, 1995.

Елиаде 1999: Елиаде, М., Йон Кулиано. *Речник на религиите.* София, 1999.

Каролсфелд 1993: Каролсфелд, Юлиус Шнор фон. *Библията в илюстрации.* София, 1993–2005.

Кирова 2005: Кирова, М. *Библейската жена.* София, 2005.

Мерджанова 2003: Мерджанова, Я. Семействеността като родова ценност. // *Педагогика*, 2003, № 6, 21–28.

Мерджанова 2003: Мерджанова, Я. *Генеалого-педагогически прочит на Библията.* София, 2007.

Слаников и др. 2000: Слаников, Ив., Ст. Пенев, Ст. Йолов. *Философия на религията.* София, 2000.

Успенски 1992: Успенски, Д. *Семиотика на изкуството.* София, 1992.